

معرفی اسکله‌های تفریحی جنگل‌های مانگرو خمیر و قشم

پروانه سبجانی^{۱*} و افشین دانه‌کار^۲

۱- استادیار، گروه محیط‌زیست، دانشگاه لرستان، دانشکده منابع طبیعی، خرم‌آباد، ایران

۲- استاد، گروه محیط‌زیست طبیعی، دانشکده منابع طبیعی، دانشکدگان کشاورزی و منابع طبیعی، دانشگاه تهران، کرج، ایران

*ایمیل نویسنده مسئول: sobhani.pa@lu.ac.ir

چکیده

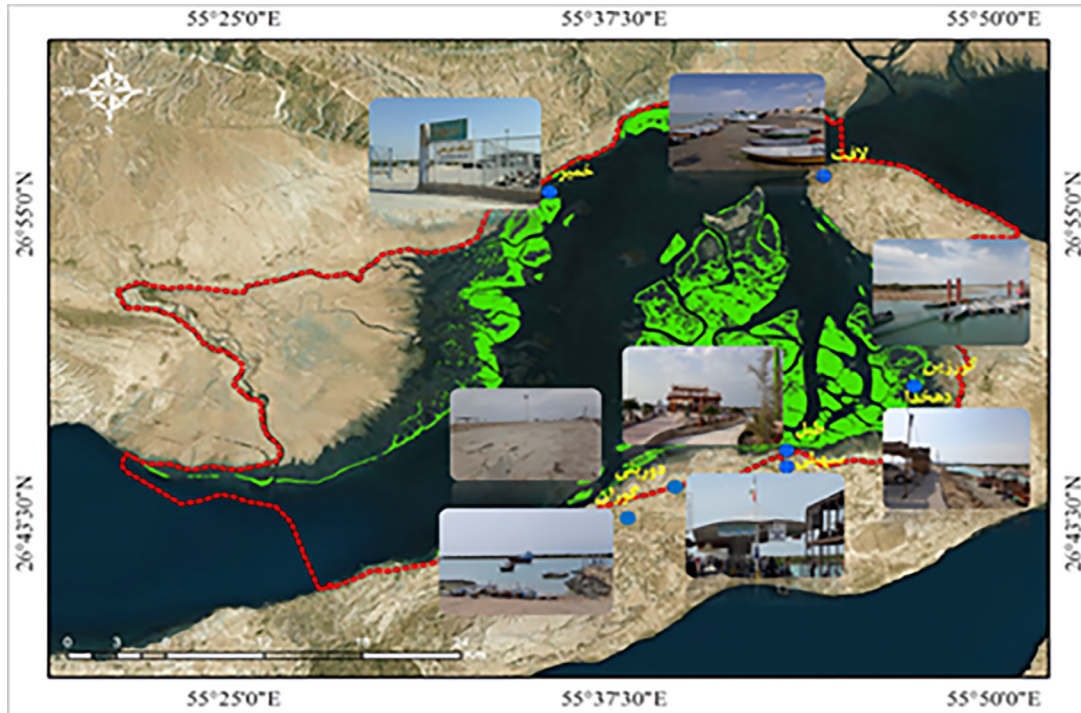
جنگل‌های مانگرو خمیر و قشم (منطقه حفاظت شده حرا)، به‌عنوان بزرگ‌ترین رویشگاه طبیعی درخت حرا (*Avicennia marina*) در حوزه خلیج فارس، مساحتی بیش از ۷۰۵۸/۱۶ هکتار دارد که در کرانه ساحلی سه شهرستان خمیر، قشم و بندرلنگه توزیع شده‌اند. رویشگاه‌های مانگرو در این حوزه براساس بستر رویشگاه، شامل سه تیپ دلتایی (دلتای رودخانه کل و مهران)، ساحلی (ساحل جزیره قشم) و جزیره‌ای (جزایر گلی که پیرامون آن آب است) می‌باشند و همچنین دربرگیرنده ۶ رویشگاه قابل تفکیک از جمله پهل، مردو، خمیر-لشتان، سایه‌خوش، ساحل قشم و خورخوران است. رویشگاه‌های مانگرو در این حوزه حداقل عرض شمالی ۲۶ درجه و ۴۳ دقیقه و ۴۷ ثانیه تا ۲۷ درجه و ۰۱ دقیقه و ۰۲ ثانیه و طول شرقی ۵۵ درجه و ۲۳ دقیقه و ۴۶ ثانیه تا ۵۵ درجه و ۵۴ دقیقه و ۰۱ ثانیه واقع شده‌اند و از طریق اسکله تفریحی بندر خمیر، اسکله‌های بندر لافت (جدید و کهنه)، طبل، سهیلی، گورزین، دهخدا، دوربنی و گوران برای بازدیدهای گردشگری از جنگل‌های حرا قابل دسترسی است.

کلیدواژه‌ها: گردشگری، اسکله‌های تفریحی، جنگل‌های مانگرو، خمیر و قشم

مقدمه

بالا به‌عنوان یکی از مکان‌های پرتقاضای طبیعت‌گردی ساحلی شناخته شده‌است که از طریق اسکله تفریحی بندر خمیر، اسکله‌های بندر لافت (جدید و کهنه)، طبل، سهیلی، گورزین، دهخدا، دورنی و گوران برای بازدیدهای گردشگری از جنگل‌های حرا قابل دسترسی است (شکل ۱). با توجه به اهمیت این اسکله‌ها و ظرفیت هر یک در توسعه طبیعت‌گردی در منطقه، در مطالعه حاضر به معرفی هر یک به‌شرح زیر پرداخته شد.

جنگل‌های مانگرو خمیر و قشم به‌عنوان بزرگ‌ترین رویشگاه طبیعی درخت حرا (*Avicennia marina*) با مساحتی بیش از ۷۰۵۸/۱۶ هکتار در حوزه خلیج فارس توزیع شده‌اند. این رویشگاه‌های جزرومدی یکی از منحصربفردترین گسترشگاه‌های طبیعی مانگرو در کرانه ساحلی جنوب کشور به‌شمار می‌روند. این منطقه به‌دلیل برخورداری از جاذبه‌های متعدد گردشگری و همچنین غنای گونه‌ای

شکل ۱- موقعیت اسکله‌های تفریحی جنگل‌های مانگرو خمیر و قشم

همچنین فعالیت‌های تفریحی قابل اجرا در این اسکله شامل کایاک‌سواری، قایق موتوری، قایقرانی ایستاده و آلاچیق متحرک است (شکل ۳)، که ظرفیت برد گردشگری جهت قایق‌سواری در اسکله تفریحی بندر خمیر به‌شرح جدول ۱ می‌باشد.

اسکله تفریحی بندر خمیر

این اسکله تفریحی در بندر خمیر و در موقعیت جغرافیایی $62^{\circ}53'13''E$ و $26^{\circ}43'30''N$ واقع شده‌است. از خدمات رفاهی موجود در این اسکله می‌توان به قایق‌سواری، گشت تالابی و رستوران دریایی گارگوپ اشاره نمود (شکل ۲).

قایق سواری

رستوران دریایی گارگوپ

گشت تالابی

شکل ۲- خدمات رفاهی موجود در اسکله تفریحی بندر خمیر

آلاچیق متحرک

قایقرانی ایستاده

قایق موتوری

کایاک سواری

شکل ۳- فعالیت‌های تفریحی موجود در تالاب بین‌المللی خورخوران

جدول ۱- ظرفیت خدمات گردشگری در اسکله تفریحی بندر خمیر

تعداد کل قایق‌ها	قایق‌های فعال	ظرفیت هر قایق	ساعت فعالیت قایقران‌ها	مدت قایق‌سواری و گشت در تالاب	تعداد رفت و برگشت‌های هر قایق
۴۰ عدد	۲۰ عدد	۶ تا ۷ نفر	۷/۳۰ صبح تا غروب آفتاب	۰/۵ ساعت	حدود ۱ تا ۲ بار در هفته

جاذبه‌های تفریحی

درخت کهنسال مانگرو: این درخت در میان یکی از آبراهه‌های بسیار زیبای جنگل‌های مانگرو در بندر خمیر قرار گرفته‌است که به‌دلیل قدمت بالا، یکی از کهنسال‌ترین درختان دریایی ایران نام گرفته و گردشگران داخلی و خارجی بسیار زیادی را به خود جذب کرده‌است (شکل ۵).

تالاب خورخوران: جنگل‌های مانگرو بندر خمیر در تالاب بین‌المللی خورخوران واقع شده‌است. این تالاب یکی از بزرگ‌ترین تالاب‌های دریایی خاورمیانه با وسعت ۱۰۰ هزار هکتار می‌باشد که دارای محدوده جنگلی با وسعت حدود ۸۶ هزار هکتار است. تالاب خورخوران به‌دلیل وجود جزایر متعدد و اکوسیستم منحصر به‌فرد و زیبا، شرایط مناسبی را برای بازدید و فعالیت‌های گردشگری فراهم کرده‌است (شکل ۴).

شکل ۴- تالاب بین‌المللی خورخوران

شکل ۵- درخت کهنسال مانگرو

شده از شن و ماسه و بدون گل‌ولای است. این جزیره به گویش محلی نهنگ نامیده شده‌است که در زمان بالا آمدن آب نمایان می‌شود و سایت مناسبی برای تجمع پرندگان و پرندنگری و همچنین مکان مناسبی جهت تفریحاتی همچون ساخت سازه‌های بزرگ شنی است (شکل ۶).

جزیره وارمی: جزیره‌ای که می‌توان به آن لقب یکی از عجایب طبیعی ایران را داد. ویژگی خارق‌العاده این جزیره، مخفی بودن در زمان مد و نمایان شدن آن هنگام جزر آب است. اکثر جزایر موجود در زیر آب دارای بستری گلی می‌باشند، در حالی که جزیره زیبای وارمی، از جزایر پوشیده

کلبه کالنگار: این کلبه در تلاقی جنگل مانگرو و دریای زیبای خلیج فارس قرار گرفته است. کلبه کالنگار در دماغه جزیره مردو می‌باشد و نام آن برگرفته از نام کالنگ و پوسته صدف استوانه‌ای (ملوک) است که دارای بستری زیبا و زیستگاه مناسبی برای آبزیان منحصربفرد می‌باشد (شکل ۸).

اسکله‌های بندر لافت (کهنه و جدید)

اسکله باستانی بندر لافت واقع در شهر قشم و در موقعیت جغرافیایی $26^{\circ} 58' 23'' N$ و $55^{\circ} 44' 51'' E$ قرار گرفته است. اسکله لافت مربوط به دوران ساسانیان، هخامنشیان و مادها می‌باشد (لافت کهنه). این اسکله شگفت‌انگیز دارای طولی به اندازه ۱۳۰ متر است که دیواره‌های روی آن با سنگ‌های لبه‌دار ساخته شده است و ضخامت کف آن نیز به ۷ متر می‌رسد (شکل ۹ الف). در اسکله بندر لافت علاوه بر فعالیت‌های تفریحی، فعالیت‌های تجاری و حمل بار نیز صورت می‌گیرد که امروزه به اسکله لافت جدید معروف است (شکل ۹ ب). در اسکله تفریحی لافت ظرفیت برد گردشگری جهت انجام فعالیت‌های تفریحی مطابق جدول ۲ می‌باشد و از فعالیت‌های تفریحی قابل اجرا در این اسکله می‌توان به قایق‌سواری و ماهیگیری (به صورت شبانه) اشاره نمود.

شکل ۶- جزیره وارمی

جزیره مردو: جزیره مردو یکی از ده‌ها جزایر پوشیده از درخت‌های مانگرو بندر خمیر می‌باشد که به دلیل نزدیکی به نوار ساحلی دارای آسان‌ترین مسیر دسترسی است. در این جزیره امکان اقامت در کلبه‌های سنتی صیادان، گشت‌وگذار در میان جنگل‌های انبوه مانگرو، داشتن تجربه‌ای به یاد ماندنی از صید منحصربفرد صدف استوانه‌ای (ملوک) و بازدید از صید سنتی مشتاقان فراهم می‌باشد. دسترسی به این جاذبه، از طریق اسکله تفریحی واقع در مجتمع تفریحی مانگرو بندر خمیر امکان‌پذیر است (شکل ۷).

شکل ۷- جزیره مردو

شکل ۸- کلبه کالنگار

شکل ۹- اسکله‌های بندر لافت الف) تفریحی

شکل ۹- اسکله‌های بندر لافت ب) تجاری

جدول ۲- ظرفیت خدمات گردشگری در اسکله تفریحی بندر لافت

تعداد قایق‌ها	ظرفیت هر قایق	ساعت فعالیت قایقران‌ها	مدت قایق‌سواری و گشت در اسکله	تعداد رفت و برگشت‌های هر قایق
۱۰۰ عدد	۶ تا ۷ نفر	۷/۳۰ صبح تا ۵ عصر	۱ ساعت	۱ بار و در فصل‌های پربازدید ۲ بار در هفته (از اسکله بندر لافت تا جزیره شیخ اندرابی)

اسکله تفریحی گورزین

قایق‌سواری، آلاچیق‌سواری، قایقرانی ایستاده، ماهیگیری با قلاب و پرندنگری اشاره نمود (شکل ۱۱)، که ظرفیت برد گردشگری هر یک از فعالیت‌های تفریحی در جدول ۳ نمایش داده شده است.

این اسکله در شهر قشم و در موقعیت جغرافیایی $26^{\circ}49'04"N$ و $55^{\circ}47'21"E$ واقع شده است (شکل ۱۰). خدمات رفاهی موجود در این اسکله شامل قایق موتوری، آلاچیق‌های متحرک، سرویس بهداشتی و رستوران کبابی مانگرو است. از فعالیت‌های قابل اجرا در اسکله تفریحی گورزین می‌توان به

شکل ۱۰- اسکله تفریحی گورزین

آلاچیق سواری

قایق سواری

ماهیگیری با قلاب

قایق رانی ایستاده

شکل ۱۱- فعالیت‌های تفرجی موجود در اسکله تفریحی گورزین

پرندهنگری

شکل ۱۱- فعالیت‌های تفرجی موجود در اسکله تفریحی گورزین

جدول ۳- ظرفیت خدمات گردشگری در اسکله تفریحی گورزین

تعداد رفت و برگشت‌های هر قایق	مدت قایق‌سواری و گشت در اسکله	ساعت فعالیت قایق‌ران‌ها	ظرفیت هر الایق	ظرفیت هر قایق	تعداد پدل بردها	تعداد الایق‌های متحرک	تعداد قایق‌های فعال
۱ بار در هفته	۴۵ دقیقه	۸ صبح تا غروب افتاب	۱۰ نفر	۶ تا ۷ نفر	۷ عدد	۲۰ عدد	۱۳۰ عدد

اسکله تفریحی دهخدا

از تعداد بازدیدکنندگان کمتری برخوردار است (شکل ۱۲). فعالیت‌های تفرجی در حال اجرا در اسکله تفریحی دهخدا شامل قایق‌سواری و آلاچیق‌سواری می‌باشد (شکل ۱۳)، که ظرفیت برد گردشگری در این اسکله به شرح جدول ۴ است.

اسکله تفریحی دهخدا با موقعیت جغرافیایی $26^{\circ}47'38''N$ و $55^{\circ}47'05''E$ در شهر قشم واقع شده است. این اسکله به دلیل فقدان زیرساخت‌ها و امکانات لازم برای گردشگری

شکل ۱۲- اسکله تفریحی دهخدا

آلاچیق سواری

قایق سواری

شکل ۱۳- فعالیت‌های تفرجی موجود در اسکله تفریحی دهخدا

جدول ۴- ظرفیت خدمات گردشگری در اسکله تفریحی دهخدا

تعداد رفت و برگشت‌های هر قایق	مدت قایق سواری و گشت در اسکله	ساعت فعالیت قایقران‌ها	ظرفیت هر آلاچیق	ظرفیت هر قایق	تعداد آلاچیق‌های متحرک	تعداد قایق‌های فعال
۱ بار در هفته (فصل‌های پربازدید)	۰/۵ ساعت	۸ صبح تا غروب آفتاب	۱۰ نفر	۶ تا ۷ نفر	۴ عدد	۸ عدد

شکل ۱۴- اسکله تفریحی سهیلی

اسکله تفریحی سهیلی

جنگل‌های مانگرو و ماهیگیری می‌باشد. از فعالیت‌های تفریحی قابل اجرا در این اسکله می‌توان قایق موتوری، آلاچیق متحرک و سوئیت شیشه‌ای را نام برد (شکل ۱۵)، که ظرفیت برد گردشگری این خدمات مطابق با جدول ۵ است.

(جنگل مانگرو سهیلی) با موقعیت جغرافیایی $26^{\circ}46'17''N$ و $55^{\circ}39'06''E$ در جزیره قشم واقع شده است (شکل ۱۴). این ژئوسایت با وسعت ۹۰۰۰ هکتار بخشی از ذخیره‌گاه زیست کره (برنامه انسان و کره مسکون یونسکو) به‌شمار می‌رود و خدمات رفاهی موجود در آن شامل قایق‌سواری، گشت در

سوئیت شیشه‌ای

آلاچیق متحرک

قایق موتوری

شکل ۱۵- فعالیت‌های تفرجی موجود در اسکله تفریحی سهیلی

جدول ۵- ظرفیت خدمات گردشگری در اسکله تفریحی سهیلی

تعداد قایق‌ها	تعداد آلاچیق‌های متحرک	تعداد سوئیت‌های شیشه‌ای	ظرفیت هر قایق	ظرفیت هر آلاچیق	ظرفیت سوئیت شیشه‌ای	ساعت فعالیت قایقران‌ها	مدت قایق‌سواری و گشت در اسکله	تعداد رفت و برگشت‌های هر قایق
۱۵۰ عدد	۴ عدد	۱ عدد	۶ تا ۷ نفر	۱۰ نفر	۲۰ نفر	۸ صبح تا غروب آفتاب	۰/۵ ساعت	۱ بار در هفته و در فصل‌های پربازدید ۲ تا ۴ بار

اسکله تفریحی طبل

معمولاً گردشگران فراوانی را به خود جذب می‌کند. خدمات رفاهی موجود در این اسکله قایق‌های موتوری و آلاچیق‌های متحرک می‌باشد و جاذبه‌های تفریحی آن نیز شامل بازدید از جنگل مانگرو و درختان چنل، پرندنگری، کلبه پیرحرا، تماشای گل خورک‌ها و دلفین‌های پروپویز است (شکل‌های ۱۷ و ۱۸). از فعالیت‌های تفرجی در حال اجرا نیز می‌توان به قایق‌سواری و آلاچیق‌سواری اشاره نمود که ظرفیت برد گردشگری جهت انجام فعالیت‌های تفرجی در این اسکله شامل خدماتی با ظرفیت جدول ۶ است.

اسکله تفریحی طبل با موقعیت جغرافیایی $26^{\circ}44'13"N$ و $55^{\circ}36'38"E$ در جزیره قشم واقع شده است (شکل ۱۶). اسکله طبل، شبیه یک خیابان طویل یک کیلومتری در میان دریا است. در این اسکله به سمت جلو که پیش می‌روید در دو سمت خود آب‌های نیلگون خلیج فارس همراه پهنه‌های زیبایی از جنگل‌های مانگرو قابل مشاهده است. اسکله طبل یکی از مبادی ورود به جنگل مانگرو می‌باشد، همچنین مبدأ دیگر آن، اسکله سهیلی است که امکانات رفاهی بیش‌تر و

شکل ۱۶- اسکله تفریحی طبل

آلاچیق سواری

قایق سواری

شکل ۱۷- فعالیت‌های تفرجی موجود در اسکله تفریحی طبل

شکل ۱۸- جاذبه‌های تفریحی موجود در اسکله تفریحی طبیل

جدول ۶- ظرفیت خدمات گردشگری در اسکله تفریحی طبیل

تعداد رفت و برگشت‌های هر قایق	مدت قایق‌سواری و گشت در اسکله	ساعت فعالیت قایقران‌ها	ظرفیت هر آلایق	ظرفیت هر قایق	تعداد آلایق‌های متحرک	تعداد قایق‌ها
۲ بار در هفته و در فصل‌های پربازدید ۳ تا ۳ بار	۰/۵ ساعت	۸ صبح تا غروب آفتاب	۱۰ نفر	۶ تا ۷ نفر	۴ عدد	۱۰۰ عدد

اسکله طبیل، عکاس: پروانه سبجانی

خبرگزاری برنا، عملیات روشنایی به طول ۳ کیلومتر به اسکله گردشگری دوربینی قشم

اسکله تفریحی دوربینی

اسکله فاقد خدمات و فعالیت‌های تفریحی برای گردشگران می‌باشد و بازدیدکنندگان تنها می‌توانند از جاذبه‌ها و چشم‌اندازهای زیبای این اسکله بهره‌مند شوند.

اسکله دوربینی با موقعیت جغرافیایی $55^{\circ}39'06''E$ و $26^{\circ}46'17''N$ در شمال غربی جزیره قشم قرار گرفته است (شکل ۱۹).

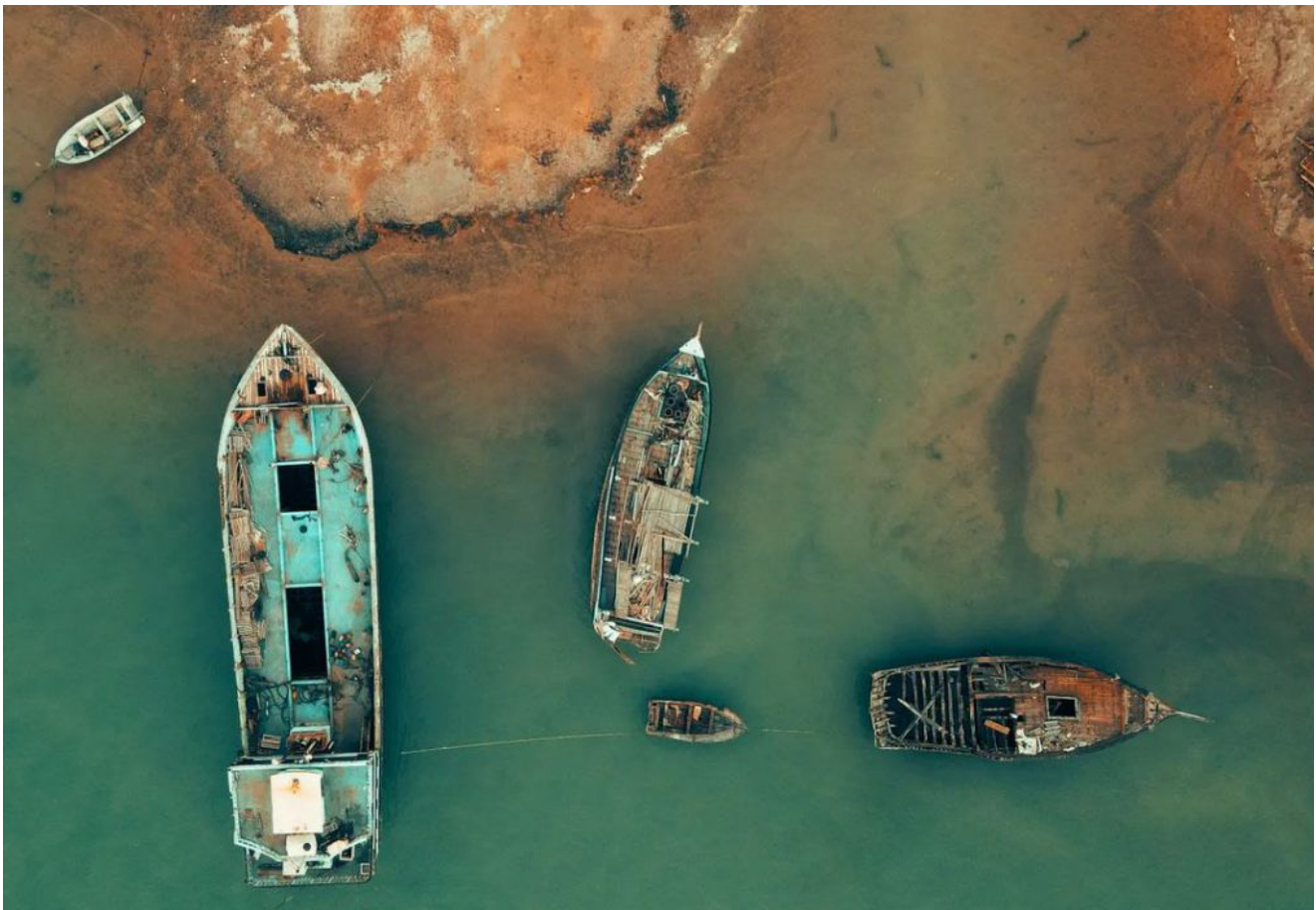
شکل ۱۹ - اسکله تفریحی دوربینی

اسکله تفریحی گوران

شکل ۲۰- اسکله تفریحی گوران

این اسکله در ساحل شمال غربی جزیره قشم و در موقعیت جغرافیایی $55^{\circ}36'38''E$ و $26^{\circ}44'13''N$ واقع شده است (شکل ۲۰). اسکله گوران به دلیل وجود فعالیت‌های تفریحی، اقامت شبانه در جنگل و امکان اجرای مراسم شادباش در لنج‌های متحرک، منجر به جذب گردشگران و بازدیدکنندگان بسیاری شده است. فعالیت‌های تفریحی قابل اجرا در این اسکله شامل قایق‌سواری، لنج‌سواری و اقامت شبانه در جزیره است (شکل ۲۱) و ظرفیت برد گردشگری هر یک از این فعالیت‌ها به شرح جدول ۷ می‌باشد.

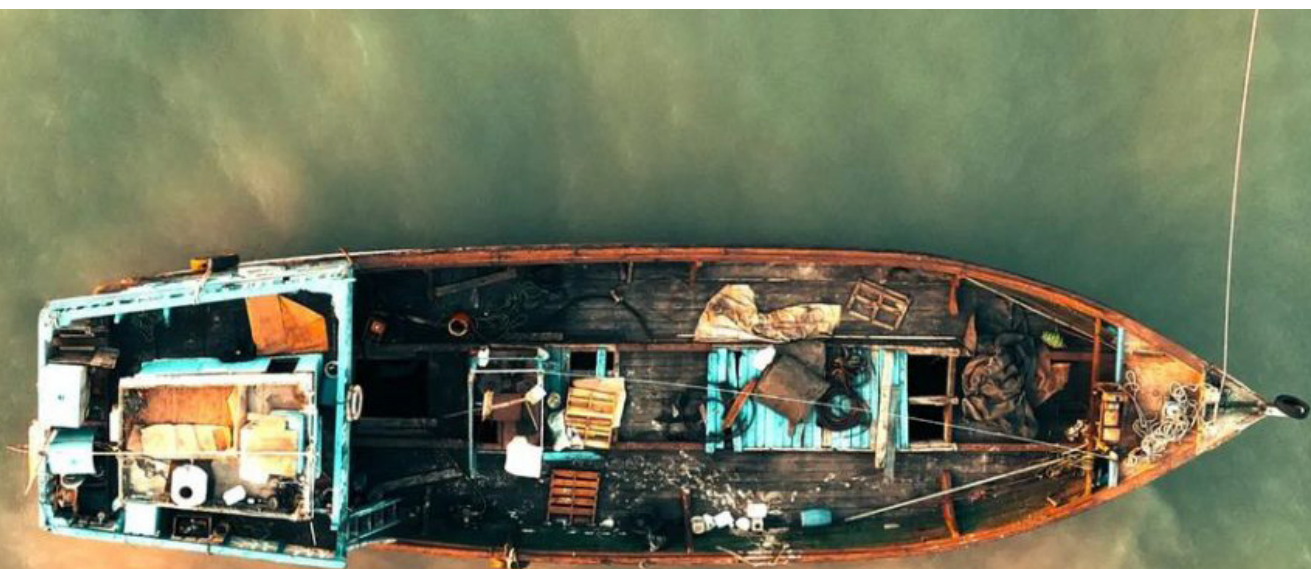
لنج‌های اسکله گوران، قشم مرکز لنج‌سازی ایرن. عکاس: مسعود رحیمی

جدول ۷- ظرفیت خدمات گردشگری در اسکله

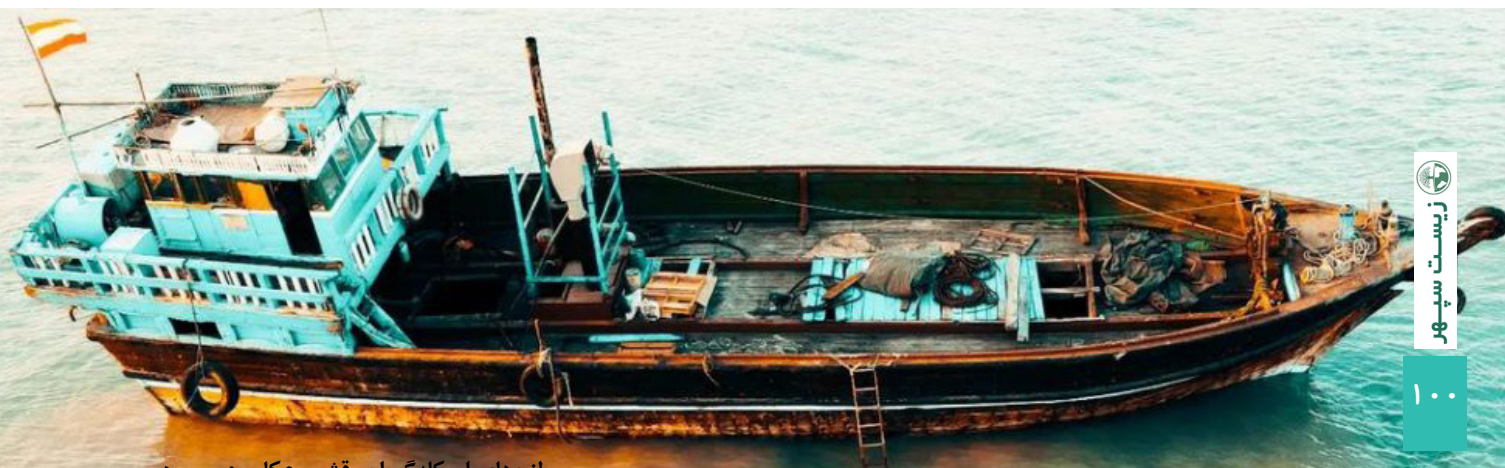
تعداد قایق‌ها	تعداد لنج‌ها	ظرفیت هر قایق	ظرفیت هر لنج	ساعت فعالیت قایقران‌ها	مدت قایق‌سواری و گشت در اسکله	تعداد رفت و برگشت‌های هر قایق
۷ عدد	۴ عدد	۶ تا ۷ نفر	۲۲ نفر	۸ صبح تا غروب آفتاب	۱ تا ۱/۵ ساعت	۱ بار در هفته در فصل‌های پربازدید ۲ بار

لنج‌های اسکله گوران، قشیم. عکاس: مسعود رحیمی

لنج‌های اسکله گوران، قشیم. عکاس: مسعود رحیمی

لنج‌های اسکله گوران، قشیم. عکاس: مسعود رحیمی

قایق سواری

اقامت شبانه در جزیره

لنج سواری

شکل ۲۱- فعالیت‌های تفریحی موجود در اسکله تفریحی گوران

Introducing the Recreational Piers of Khamir and Qeshm Mangrove Forests

Parvaneh Sobhani^{1*}, Afshin Danehkar²

1-Assistant Professor, Department of Environmental Science, Natural Resources Faculty, Lorestan University, Khorramabad, Iran

2- Professor, Department of Natural Environment, Faculty of Natural Resources, College of Agriculture & Natural Resources, University of Tehran, Karaj, Iran

*Corresponding Author E-mail: sobhani.pa@lu.ac.ir

Abstract

Khamir and Qeshm mangrove forests (Hara Protected Area), as the largest natural habitat of mangrove trees (*Avicennia marina*) in the Persian Gulf basin, have an area of more than 7058.16 ha, distributed on the coastal shores of the three counties of Khamir, Qeshm and Bandar Lengeh. Mangrove habitats in this basin, based on habitat bed, include 3 types: deltaic (delta of the Kol and Mehran rivers), coastal (coast of Qeshm Island) and island (mud islands surrounded by water), and also include 6 separable habitats including Pol, Mardo, Khamir-Lashteghan, Sayekhosh, Qeshm coast and Khorkhoran. Mangrove habitats in this area are distributed between 26°43'47"N and 27°01'02"E and 55°23'46"E to 55°54'01"E. They are accessible through the Khamir port recreational pier, Laft port piers (New and Old), Tabl, Soheili, Gevarzin, Dehkoda, Dorbani and Goran for tourist visits to the mangrove forests.

Keywords: Tourism, Recreational piers, Mangrove forests, Khamir and Qeshm